

Роман ЯКОВЕНКО
к.е.н., доцент,
Володимир ЗАЙЧЕНКО
к.держ.упр., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

МОДЕЛЬ КЛАСИЧНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ ТА МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Прийнято вважати, що державне регулювання економіки є однією з реакцій держави на неспроможність ринкового механізму подолати усі наявні проблеми. Необхідність втручання держави в економіку зумовлена проблемами, які ринковий механізм вирішити неспроможний або вирішує їх погано, створенням умов для ефективного функціонування самого ринкового механізму, усуненням негативних наслідків ринкових процесів, захистом національних інтересів на світовому ринку [1, с. 191]. Однак, якщо поглянути на структуру господарського механізму, що існує в сучасній Україні, ми можемо побачити, що модель класичного саморегулювання має абсолютне право на існування. Порівняння рис класичної моделі з існуючою актуальною структурою державного впливу наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделі ринкового саморегулювання та державного регулювання економіки України

Критерій	Класична модель ринкового саморегулювання	Система державного регулювання економіки України
Ставлення до людини	Байдуже, однакове, незалежно від соціального та майнового стану	Вибіркове, спрямоване на створення переваг, механізм поділу суспільства на класи
Головна мета	Формування ринкової рівноваги – стану, за якого всі суб'єкти ринку є задоволеними, встановлення рівноважної ціни та рівноважного попиту	Вплив на рівноважну ціну через зловживання державною владою: або підвищення цін в інтересах монополістів, або зниження цін, якщо йдеться про потребу скуповування (наприклад в умовах приватизації або ринку землі)
Орієнтація на споживача	Виробляє виключно ту продукцію, яка має попит та задовольняє потреби споживачів; відтак сприяє задоволенню потреб суспільства за найнижчою ціною	Виробляє те, що вона спроможна виробити. При цьому регулювання спрямовується не в ті сектори, де воно є потрібним, а туди, де присутній особистий інтерес окремих представників державного сектору; характерним є зловживання державними закупівлями
Сприяння розвитку конкуренції	Є механізмом «природного відбору» бізнесу, досконалим ринковим механізмом, унаслідок якого споживачі отримують товари і послуги за найнижчими цінами	Є механізмом монополізації окремих ринкових секторів, «закріпачення» населення, встановлення додаткових зобов'язань та неофіційних «податків» на бізнес. Викривлення та спотворення дії традиційного ринкового механізму
Вплив на зайнятість	Сприяє зростанню зайнятості, в тому числі самозайнятості в сфері малого бізнесу	Сприяє скороченню робочих місць в економіці, падінню рівня життя через перерозподіл доходів на користь найбагатших, стимулює відтік робочої сили та людського капіталу за кордон
Витрати на утримання державного апарату	Є мінімальними і здійснюються відповідно до мінімальних завдань «нічного сторожа» за А. Смітом	Є величезними, вимагають постійного збільшення, незважаючи на їх тотальну неефективність. Характерна властивість – паразитарність та існування за рахунок населення, приватного підприємництва, сировинного експорту, зловживання ціновою політикою природних монополій, населення та приватного підприємництва
Терпимість до зловживань	Тотальна нетерпимість – якщо виробник порушує обіцянки – він зникає (споживачі припиняють купувати в нього)	Залежить від наближеності до «вищої касты», якщо вона місце – зникають ті структури, що заважають працювати непорядним компаніям
Сприяє розвитку...	...малого бізнесу та приватного підприємництва на засадах конкуренції	...крупного бізнесу, державних корпорацій, викачуванню ресурсів державного бюджету

Ставлення до НТП	Є об'єктивним механізмом впровадження НТП у виробництво	Не розуміє його ролі в економіці, намагається зберегти сировинну структуру економіки, прагне скорочувати витрати бюджету на освіту та науку
Головна рушійна сила	Особистий егоїстичний інтерес підприємця	Мімікрія чиновницького та/або олігархічного економічного інтересу під національний чи державний економічний інтерес; прагнення до особистого збагачення має патологічний характер
Роль у наповненні бюджету	Дрібні виробники та споживачі є головним джерелом поповнення бюджету, за рахунок чого відбувається фінансування системи державного управління та соціальних програм	Не створює доданої вартості, уникає сплати податків, є постійним споживачем бюджетних коштів, прагне поглинути весь бюджет. У разі нормального функціонування створює штучні кризи для збільшення обсягів фінансування, імітуючи свою важливість для національної економіки
Роль та місце у економічній кризі	Дрібні виробники та споживачі є головними постраждалими. В сучасних умовах малий бізнес – неспроможний призвести до суттєвих ускладнень в економіці, але саме вони спроможні виводити економіку на траєкторію зростання	Структура та інституції державного регулювання свідомо призводять до погіршення економічної ситуації, оскільки розмір їх реального (а не декларованого) доходу являє собою відсоток від «перерозподіленого» бюджету, обсягу привласненого національного багатства, здійсненого шахрайства та махінацій

Джерело : розроблено та узагальнено авторами самостійно

В Україні сформувався специфічний тип господарського механізму, який базується не на дії ринкових регуляторів чи державного втручання в економіку, а на забезпеченні економічних інтересів олігархічного прошарку населення. Ринкові механізми при цьому спотворюються, а державні важелі впливу використовуються як ширма, за якою триває перерозподіл бюджетних коштів і доходів громадян на користь паразитарного класу [2, с. 35].

Отже, як бачимо, модель класичної ринкової рівноваги набагато більше відповідає цілям соціальної справедливості та є більш соціально відповідальною, через її знеособлення, об'єктивізацію дії ринкового механізму. Це обумовлює необхідність кардинальної трансформації дії господарського механізму сучасної України, який веде її до руйнування та остаточного викачування ресурсів.

Недоліком проведеного дослідження є порівняння реального стану економіки з моделлю, що була розроблена представниками класичної економічної школи.

Список використаних джерел

1. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. Кіровоград : „КОД”, 2010. 548 с.
2. Яковенко Р. В. Необхідність трансформації завдань державного регулювання в умовах сучасного стану економіки України. Агросвіт. 2019. № 8. С. 33–40. DOI: [10.32702/2306-6792.2019.8.33](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.8.33).